

УДК 347.1

 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1199238>
Д.С. ТРОФИМЕНКО,

здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

ДЕМАТЕРІАЛІЗАЦІЯ ЯК ПРОЦЕС ЗМІНИ ФОРМИ ІСНУВАННЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

D.S. TROFIMENKO,

Applicant of a Ph.D., Chair of Civil Law Disciplines of the Faculty of Law, V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

DEMATERIALIZATION AS A PROCESS OF CHANGING THE FORM OF EXISTENCE OF SECURITIES

В літературі зазначено, що історія розвитку світового ринку цінних паперів – це еволюція перетворення зобов'язальних відносин в оборотоздатне майно [1, с.14]. Тривалість існування дематеріалізованих (бездокументарних) цінних паперів є незрівнянно меншою за існування класичних фінансових інструментів. Однак значення появи електронної форми для цінних паперів важко переоцінити. Саме протягом останніх кількох десятиріч відбувся переломний процес перетворення матеріального світу на такий, що дублюється у інформаційному просторі.

Бездокументарні цінні папери почали з'являтися в світі тоді, коли їх обіг в класичному – «документарному» вигляді вже не зміг забезпечити здійснення розрахунків за зобов'язаннями учасників цивільно-правових відносин [2, с.49]. Їх поява зумовлена технологічними перетвореннями, які відбувалися в рамках четвертої інформаційної революції, що пов'язана з винаходом обчислювальної техніки, появою персонального комп'ютера, створення мереж зв'язку та телекомунікації [3, 4]. Щодо цього Г.М. Шевченко наголошує, що первісно цінні папери на пред'явника у часи їх виникнення не могли існувати на будь-якому іншому носіїві, ніж папір. Однак, як звертає увагу вчена, саме втрата значимості первісного зв'язку між цінним папером як сукупністю прав, та цінним папером, як річчю, спричинила зародження процесу дематеріалізації цінних паперів. Змінилося саме поняття документа – сьогодні це не тільки паперовий носій. З появою іменних цінних паперів, коли ім'я управомоченої особи фіксується в самому

цінному папері та ще й у спеціальному реєстрі, реалізація прав за цінним папером можлива без його пред'явлення. Як виявилось, зручнішим є виконання різноманітних договорів, пов'язаних із цінними паперами за відсутності документарної форми [4, с.30].

З початку 80-х років ХХ століття науково-технічний прогрес починає охоплювати усі сфери життєдіяльності людей, не оминаючи при цьому і ринки цінних паперів. Невпинно відбувається процес дематеріалізації цінних паперів, який полягає у заміні паперового носія прав, інкорпорованих у цінних паперах, на електронний запис у відповідних рахунках цінних паперів, тобто виникає можливість емісії цінних паперів, які не мають зовнішнього паперового вираження [1, с.18]. Крім того, формується правове підґрунтя регулювання правовідносин щодо таких цінних паперів.

Масштабність залучення до цивільного обороту бездокументарних цінних паперів можна побачити в аналізі статистичних даних НКЦПРФ щодо залучених інвестицій в економіку України через інструменти фондового ринку протягом січня-грудня 2016 року. Загальний обсяг випуску емісійних цінних паперів становив 232,41 млрд грн, що є збільшенням на 83,91 млрд грн в порівнянні з відповідним періодом 2015 року. Так, протягом січня-грудня 2016 року було зареєстровано 128 випусків акцій на суму 209,36 млрд грн. Значні за обсягом випуски акції, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків акцій протягом зазначеного періоду, зареєстровано такими банківськими установами, як: ПАТ Комер-

рційний банк «ПриватБанк», ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», ПАТ «УКРСОЦБАНК», ПАТ «ВТБ БАНК», ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ «Альфа Банк», ПАТ «СБЕРБАНК», ПАТ «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк» та ПАТ «БМ Банк». Протягом даного періоду зареєстровано 9 випусків опціонних сертифікатів на загальну суму 198,88 млн грн, 118 випусків облігацій підприємств на суму 6,76 млрд грн [5].

Тобто, дематеріалізовані цінні папери нині поступово витісняють собою їх паперові аналоги. Вони є більш зручним та мобільним фінансовим інструментом, привабливим для використання інвесторів, які мають на меті залучення фінансових коштів до інвестиційних процесів з метою отримання прибутку.

Однак втрата паперового носія викликає у наукових колах певну дискусію стосовно того, чи можна взагалі такі цінні папери розглядати як цінні папери, для яких основоположною ознакою є наявність документу, завдяки якому на них поширено правовий режим речей. У зв'язку з чим вбачається доцільним дослідити дематеріалізацію як певний процес, який обумовив зміну носія майнових прав, інкорпорованих у цінних паперах, трансформували паперовий бланк у обліковий запис, що існує у інформаційному просторі.

Бездокументарні цінні папери представляють науковий інтерес для багатьох практиків та вчених. Так, не можна оминати напрацювання С.Я. Вавженчука, О.І. Виговського, А.А. Кукушкіна, М.Ю. Міндарьової, Д.В. Мурзіна, О.І. Онуфрієнко, В.В. Посполітака, Л.М. Саванець, Г.Н. Шевченко, С.І. Шимон, Л.Г. Єфимової, В.Л. Яроцького та багатьох інших, які у своїх роботах зверталися до вивчення дематеріалізованих цінних паперів.

За неофіційними даними документарні цінні папери після 2005 року в більшій мірі перестали випускатися у всіх основних державах Європейського союзу, Південної Африки, США, Канаді, Китаї, Малайзії, Новій Зеландії, Сінгапурі, Аргентині, Бразилії, Мексиці [6, с.13]. На сьогоднішній день майже на кожному організованому ринку у світі акції, що продаються та випускаються компаніями, а також котируються на фондовій біржі, є дематеріалізованими (безпаперовими) [7].

Необхідно звернути увагу, що науковцями визнається ряд причин, які обумовили процес дематеріалізації цінних паперів. Так, серед них А.А. Бутенко виокремлює наступні:

– об'єктивні: розвиток нових засобів передачі інформації, поширення комп'ютерної техніки, зростання об'ємів торгівлі цінними паперами на біржі, неспроможність забезпечення здійснення операцій з ними у зв'язку з великою кількістю обігу паперових сертифікатів;

– економічні, які полягали у здешевленні здійснення операцій з ними, зникненні необхідності випуску дороговартісних бланків, матеріальних затрат на оплату праці великої кількості працівників, завдяки яким здійснювалося їх збереження, передача сертифікатів на відстані, перевірка їх справжності, тобто здешевлення, спрощення та прискорення переходу прав до нового праволодильця.

Крім того, вчений зауважив, що у пострадянських країнах на становлення дематеріалізованих цінних паперів вплинули причини суб'єктивного характеру. Так, на широке поширення бездокументарних цінних паперів вплинув процес приватизації, який супроводжувався випуском в обіг великої кількості акцій, а їх існування у паперовій формі створювало додаткові труднощі для емітентів [8, 9].

До цих причин можна додати юридичні, до яких відноситься закріплення у законодавстві різних країн існування дематеріалізованих цінних паперів та правової регламентації укладання з ними різноманітних правочинів, що забезпечуватимуть їх обіг. Також, істотною причиною активації процесу дематеріалізації цінних паперів є інвестиційна, оскільки залучення нових обсягів капіталу до економіки країни є істотною функцією цінних паперів та найбільш ефективно саме завдяки існуванню цінних паперів у бездокументарній формі, оскільки спрощує укладення правочинів між учасниками фондового ринку.

Тобто, враховуючи трансформаційні зміни способів передачі інформації, поширення технологічних засобів, можливість зменшення витрат грошових та трудових ресурсів на здійснення та обслуговування обігу дематеріалізованих цінних паперів дозволили віднайти більш принагідні форми існування цінних паперів, чим і стали бездокументарні цінні папери.

Помітним є те, що в праві багатьох держав використовується термін «дематеріалізація» цінних паперів. Виходячи з наведеного історичного аналізу, можна зробити висновок, що цей термін прирівнюється до зміни об'єктивної форми цінних паперів з окремих документів, в яких втілено майнові права на відповідні блага, на обліковий запис в спеціальних масових реєстрах. Таким чином, на нашу думку, термін «дематеріа-

лізація» не означає зникнення матеріальної форми цінних паперів, а лише її перевтілення. Цей термін є умовним та покликаним підкреслити відсутність необхідності посвідчення майнових прав окремим паперовим документом, натомість, надаючи можливість звернення до професійних реєстраторів для підтвердження прав з цінних паперів.

Необхідно звернути увагу, що відповідно до вітчизняного законодавства дематеріалізацією цінних паперів визнається комплекс дій з переведення випуску іменних цінних паперів із документарної форми існування у бездокументарну форму існування (згідно з Положенням про порядок дематеріалізації іменних цінних паперів, затвердженого рішенням НКЦПФР 30.05.2013 р. № 932, втратило чинність) [9]. Аналогічне визначення зустрічається у Положенні про порядок переведення випуску іменних акцій документарної форми існування у бездокументарну форму існування, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.06.2000 р. № 98 (втратило чинність) [10], відповідно до пункту 1.4 розділу 1 якого дематеріалізацією випуску акцій визнається комплекс дій з переведення випуску акцій у бездокументарну форму. Крім того, відповідно до положень частин 1, 2 статті 4 ЗУ «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» цінні папери, обіг яких дозволено на території України, і цінні папери, на які поширюється дія законів України, можуть випускатися в документарній та бездокументарній формах. Форма випуску цінних паперів визначається за рішенням емітента про випуск цінних паперів, затверджується Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку при реєстрації випуску та є підставою для взяття цих цінних паперів на обслуговування Національною депозитарною системою як іменних цінних паперів у документарній формі, цінних паперів на пред'явника у документарній формі або цінних паперів у бездокументарній формі, іменна ідентифікація власників яких здійснюється на підставі облікового реєстру рахунків власників у зберігача [11].

Тобто, дематеріалізацією визнається певний процес, що має своєю метою заміну паперового носія прав, інкорпорованих у цінних паперах, на електронний запис у відповідних рахунках цінних паперів [1, с.14], який складається з активних дій суб'єктів, серед яких емітенти цінних паперів, їх власники, зберігачі та депозитарії, суб'єкти вла-

дних повноважень, до компетенції належить реєстрація випуску таких цінних паперів.

Крім того, доречно звернути увагу, що в законодавстві України зустрічається інший термін – «знерухомилення» цінних паперів, під яким визнано переведення цінних паперів, випущених у документарній формі, у бездокументарну форму шляхом депонування сертифікатів у сховищах зберігача цінних паперів та/або депозитарію з метою забезпечення подальшого їх обігу у вигляді облікових записів на рахунках зберігача цінних паперів та/або депозитарію (Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості обігу цінних паперів в Україні»). Депонуванням визнається передача власником належних йому цінних паперів зберігачу або передача цінних паперів від зберігача до депозитарію, або передача емітентом глобального сертифікату власного випуску цінних паперів до депозитарію для здійснення депозитарної діяльності [12]. Так, цінні папери, випущені в документарній формі, можуть бути переведені у бездокументарну форму та зберігатися на електронних носіях внаслідок їх знерухомилення.

Вбачається, що терміни «дематеріалізація» та «знерухомилення» відповідно до чинного законодавства є тотожними за своїм смисловим навантаженням. Так, ними визнається певна сукупність дій, кінцевою метою яких є зміна форми існування паперових цінних паперів на бездокументарну шляхом залучення професійних учасників депозитарної системи, на яких покладаються функції забезпечення їх існування у депозитарній системі та функціонування як повноцінного фінансового інструменту. З урахуванням викладеного, вбачається доцільним використання терміну «дематеріалізація» як більш уніфікованого та визнаного законодавством зарубіжних країн. Крім того, можна виокремити наступні ознаки дематеріалізації цінних паперів:

- це процес, який проявляється у поступовій заміні вже існуючих паперових цінних паперів на облікові записи;

- цей процес розпочався ще до виникнення електронно-облікових технічних засобів, але знайшов найбільше поширення саме завдяки цим засобам;

- в результаті дематеріалізації цінних паперів їх форма не втрачає ознак матеріальності, але змінюється – з матеріальної форми окремого паперу відбувається перетворення на обліковий запис в книгах, електронних системах депозитарію (будь-яких інших матеріальних носіях встановленого законом зразка).

Виокремлення даної ознаки, як зміна форми матеріального носія інкорпорованих у цінних паперах прав обумовив досвід зарубіжних країн. Так, у Франції векселі в паперовій формі використовують тільки на стадії їх видачі, надалі ж використовуються LCR (letter de change-releve) – переказні векселі на магнітному носіїві, які є водночас дематеріалізованим засобом платежу та інструментом мобілізації коштів для підприємств, а також BOR (billet a ordre-releve) – прості векселі, запроваджені як форми векселя на магнітному носіїві ще у 1973 році [13, с.105]. У Німеччині також має місце «проміжний стан» переходу повністю до електронного обігу цінних паперів. Тобто, облік цінних паперів здійснюється у комп'ютерних системах і їх перехід із рук у руки вже зник, але акціонери мають право вимагати від емітента видачі «паперової акції». Дематеріалізовані цінні папери у Польщі існують у двох формах – електронного цінного паперу, де носієм для втілених майнових прав є електронний документ, скріплений електронним підписом, та електронних записів на рахунках, де функцію легітимації виконує депозитарне свідоцтво [14, с.171–172].

Тобто, бездокументарні цінні папери у різних країнах існують не лише виключно як облікові записи, як визначено українським законодавством, але й на інших носіях, при яких має місце заміна безпосередньо паперового носія на непаперовий носій – електронний документ, електронний запис, магнітний носій тощо. Тим самим убачається, що такі цінні папери можна розглядати у двох значеннях:

1) у вузькому значенні: бездокументарні цінні папери існують виключно у вигляді облікових записів, як в Україні, або

2) у широкому значенні: бездокументарна форма цінних паперів розуміється як заміна паперового носія на будь-який інший носій, який здатний зберігати інформацію про майнові права, передавати її.

Останній підхід дозволяє існувати у бездокументарній формі і тим цінним паперам, які з точки зору українського законодавства не можуть існувати у такій формі взагалі, наприклад векселі або ордерні цінні папери. Однак потрібно враховувати, що на сьогоднішній день у світі відбувається повна комп'ютеризація та елект-

ронний світ стає частиною буденного життя кожної людини. Це також впливає і на цінні папери, як частину фінансового ринку, тому цілком можлива перспектива дематеріалізації усіх цінних паперів.

1) цінні папери, які пройшли процес дематеріалізації, виконують таку саму функцію посвідчення майнових прав на відповідні блага, як і паперові цінні папери, та отримали назву бездокументарних цінних паперів;

2) в процесі дематеріалізації беруть участь професійні учасники фондового ринку, які беруть на себе відповідальність за достовірність облікових записів, в яких втілено бездокументарні цінні папери;

3) дематеріалізація відбувається з метою прискорення обігу цінних паперів на фондовому ринку, тому їй притаманна масовість.

Виходячи з цього, вбачається доцільним запропонувати наступне визначення терміну «дематеріалізація» у відносинах на фондовому ринку: дематеріалізацією цінних паперів є процес зміни об'єктивної форми втілення майнових прав, посвідчених цінними паперами, з окремих паперових носіїв на масові реєстри, що ведуться професійними суб'єктами фондового ринку та виконують однакову функцію посвідчення майнових прав на відповідні блага.

Втілення цінних паперів у формі паперових бланків є фактором їх історичного становлення, адже на час їх виникнення папір був значним досягненням тогочасного технічного розвитку. Завдяки наявності паперового сертифікату на них було поширено правовий режим речей, завдяки якому останні перебували у цивільному обороті як достатньо зрозумілі та звичні для учасників правовідносин об'єкти – речі. Процес дематеріалізації цінних паперів змінив форму носія майнових прав, інкорпорованих у них. Бездокументарні цінні папери стали новою «сходиною» у процесі еволюції торговельних відносин від реального товарообміну – до об'єктивації майнових благ у фінансових інструментах, які представлені як облікові записи щодо майнових прав з цінних паперів у інформаційному просторі. Однак, застосування електронної форми цінних паперів необхідно визнати логічним продовженням еволюціонування цінного паперу як фінансового інструменту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Саванець Л. М. Перехід прав за бездокументарними цінними паперами: цивільно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Львів, 2013. 207 с.
2. Габов А. В. Ценные бумаги: Вопросы теории и правового регулирования рынка. М. : Статут, 2011. 1104 с.

3. Дзьобань О. П. Філософія інформаційних комунікацій : монографія. Харків : Майдан, 2012. 224 с.
4. Шевченко Г. Н. Право на бездокументарну цінну бумагу. *Бизнес, Менеджмент и Право*. 2006. № 2 (12). С. 30–34.
5. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-грудня 2016 року. URL: <http://nssmc.gov.ua/fund/analytics> (дата звернення: 24.11.2017).
6. Буквич А. В. Матеріально-правове та колізійно-правове регулювання обігу цінних паперів у міжнародному приватному праві: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2012. 223 с.
7. Тверитин Е. С. Бездокументарные ценные бумаги в российском праве как пример соотношения континентальной и англо-саксонской правовой системы. *Труды МЭЛИ: электронный журнал*. URL: <http://www.pandia.ru/text/77/366/33942.php> (дата звернення: 24.11.2017).
8. Бутенко А. А. Бездокументарные ценные бумаги как объекты гражданских прав: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Волгоград, 2000. 20 с.
9. Положення про порядок дематеріалізації іменних цінних паперів: Рішення НКЦПФР від 30.05.2013 № 932. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1039-13> (дата звернення: 24.11.2017).
10. Положення про порядок переведення випуску іменних акцій документарної форми існування у бездокументарну форму існування : Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.06.2000 № 98. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0706-00> (дата звернення: 24.11.2017).
11. Щодо порядку застосування статей 4, 7 Закону України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» та пункту 2.4 розділу 2 Положення про порядок переведення випуску іменних акцій документарної форми існування у бездокументарну форму існування. URL: http://www.ausd.com.ua/content/doc/zakonodavstvo/komisija/rozasnennia_11.pdf (дата звернення: 24.11.2017).
12. Гудзь О. Є. Корпоративне управління: понятійно-термінологічний словник. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_679_92054297.pdf.
13. Мошенський С. З. Вексель. Базові концепції. К. ; Рівне: Планета-Друк, 2007. 1204 с.
14. Вавженчук С. Я. Бездокументарна концепція цінного паперу: антиномії праворозуміння. *Вісник господарського судочинства*. 2012. № 6. С. 170–175.

REFERENCES

1. Savanets', L. M. *Perekhid prav za bezdokumentarny tsinnymy paperamy: tsyvil'no-pravovyy aspekt* [Transfer of rights for non-documentary securities: civil-law aspect]. Kandydats'ka dysertatsiya (12.00.03). Ljviv (in Ukr.).
2. Gabov, A. V. (2011). *Tsennyye bumagi: Voprosy teorii i pravovogo regulirovaniya rynka* [Securities: Issues of Theory and Legal Regulation of the Market]. Moskva: Statut (in Russ.).
3. Dz'oban', O. P. (2012). *Filosofiya informatsiynykh komunikatsiy : monohrafiya*. Kharkiv: Maydan (in Ukr.).
4. Shevchenko, G. N. (2006). *Pravo na bezdokumentarnuyu tsennuyu bumagu* [The right to a non-documentary security]. *Biznes, Menedzhment i Pravo*. 2(12). 30–34 (in Russ.).
5. *Informatsiyna dovidka shchodo rozvytku fondovoho rynku Ukrayiny protyahom sichnya-hrudnya 2016 roku* [Information note on the development of the Ukrainian stock market during January-December 2016]. Retrieved from: <http://nssmc.gov.ua/fund/analytics> (in Ukr.).
6. Bukvych, A. V. (2012). *Material'no-pravove ta koliziyno-pravove rehulyuvannya obihu tsinnykh paperiv u mizhnarodnomu pryvatnomu pravi* [Material legal and collision-legal regulation of securities circulation in international private law]. Kandydats'ka dysertatsiya (12.00.03). Kyjiv (in Ukr.).
7. Tveritin, Ye. S. *Bezdokumentarnyye tsennyye bumagi v rossiyskom prave kak primer sootnosheniya kontinental'noy i anglo-saksonskoy pravovoy sistemy* [Non-documentary securities in the Russian law as an example of the relationship between the continental and Anglo-Saxon legal system]. *Trudy MELI: elektronnyy zhurnal*. Retrieved from: <http://www.pandia.ru/text/77/366/33942.php> (in Ukr.).
8. Butenko, A. A. (2000). *Bezdokumentarnyye tsennyye bumagi kak ob"yekty grazhdanskikh prav* [Non-documentary securities as objects of civil rights]. Kandydats'ka dysertatsiya thesis (12.00.03). Volghograd (in Russ.).
9. *Polozhennya pro poryadok dematerializatsiyi imennykh tsinnykh paperiv* [Regulation on the Procedure for Dematerialization of Registered Securities]. Rishennya NKTSPFR (30.05.2013 No 932). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1039-13> (in Ukr.).
10. *Polozhennya pro poryadok perevedennya vypusku imennykh aktsiy dokumentarnoyi formy isnuvannya u bezdokumentarnu formu isnuvannya* [Regulation on the procedure for transfer of issue of registered shares of documentary form of existence in the non-documentary form of existence]. Rishennya Derzhavnoyi komisiyi z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku (30.06.2000 No 98). Retrieved from:

- <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0706-00> (in Ukr.).
11. *Shchodo poriyadku zastosuvannya stately 4, 7 Zakonu Ukrayiny «Pro Natsional'nu depozytarnu systemu ta osoblyvosti elektronnoho obihu tsinnykh paperiv v Ukrayini» ta punktu 2.4 rozdil 2 Polozhennya pro poriyadok perevedennya vypusku imennykh aktsiy dokumentaranoi formy isnuvannya u bezdokumentarnu formu isnuvannya* [On the procedure for applying Articles 4, 7 of the Law of Ukraine «On the National Depository System and the Peculiarities of the Electronic Circulation of Securities in Ukraine» and Item 2.4 of Section 2 of the Regulation on the Procedure for the Transfer of the Issue of Registered Shares of the Documentary Form of Existence into a Non-Documentary Form of Existence]. Retrieved from: http://www.ausd.com.ua/content/doc/zakonodavstvo/komisia/roziasnennia_11.pdf (in Ukr.).
 12. Hudz', O. YE. *Korporatyvne upravlinnya: ponyatiyno-terminolohichnyy slovnyk* [Corporate governance: a conceptual-terminology dictionary]. Retrieved from: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_679_92054297.pdf (in Ukr.).
 13. Moshens'kyi, S. Z. (2007). *Veksel'. Bazovi kontseptsii* [Basic concepts]. Kyiv; Rivne: Planeta-Druk (in Ukr.).
 14. Vavzhenchuk, S. YA. (2012). *Bezdokumentarna kontseptsiya tsinnoho paperu: antynomiya pravorozuminnya* [Non-documentary concept of securities: antinomy of legal thinking]. *Visnyk hospodars'koho sudochynstva*. (6). 170–175 (in Ukr.).

Надійшла 25.11.2017

Трофименко Д. С. Дематеріалізація як процес зміни форми існування цінних паперів. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 402–408. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_63.pdf

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1199238>

Показано, що сучасність висуває якісно нові умови існування та функціонування цінних паперів, які на фондових ринках більшості країн перебувають у бездокументарній формі як дематеріалізовані цінні папери, що існують у вигляді облікових записів у системі депозитарного обліку цінних паперів. Визначено, що процес дематеріалізації не означає втрату носія майнових прав, інкорпорованих у цінних паперах, а є процесом, який зумовив його трансформацію у відповідності до потреб сучасного часу.

Ключові слова: бездокументарні цінні папери, дематеріалізація, переведення цінних паперів із документарної форми існування у бездокументарну форму

Трофименко Д.С. Дематериализация как процесс изменения формы существования ценных бумаг

Показано, что современность выдвигает качественно новые условия существования и функционирования ценных бумаг, которые на фондовых рынках большинства стран находятся в бездокументарной форме как дематериализованные ценные бумаги, существующие в виде учетных записей в системе депозитарного учета ценных бумаг. Определено, что процесс дематериализации не означает потерю носителя имущественных прав, инкорпорированных в ценных бумагах, а является процессом, который обусловил его трансформацию в соответствии с потребностями современного времени.

Ключевые слова: бездокументарные ценные бумаги, дематериализация, перевод ценных бумаг из документарной формы существования в бездокументарную форму

Trofimenko D.S. Dematerialization as a Process of Changing the Form of Existence of Securities

Permanently continuing the process of the dematerialization of securities, that lies in changing of the paper repository of rights, that are incorporated in securities to electronic records to corresponding accounts of securities and appears the opportunity of emission of securities that don't have external paper form. It is deemed to be useful to research dematerialization as a process that conditioned the changing of repository of valuable rights that are incorporated to securities transforming paper form to record entry that exists in informational space.

The division of the topic: non-documentary securities are of interest for many practices and scientists.

Nowadays scientists recognize a range of reasons that conditioned the process of dematerialization of securities. Among them are: objective, economic, juridical, the subjective reasons.

The term dematerialization is equated with the changing of objective form of securities from separate documents, in which are objectified property rights to corresponding benefits, to opening records in special mass registers. Consequently, according to our opinion the term dematerialization doesn't mean the disappearance of the material form of securities, but only its

transfiguration. This term is conventional and intended to emphasize the absence of the necessity for the certification of property rights by a separate paper document, while giving the opportunity to appeal to professional registrars for confirming the rights of securities.

It is believed that the terms «dematerialization» and «immobilization» in accordance with the current legislation are identical in terms of their semantic load. Yes, they recognize a certain set of actions which ultimate goal is to change the form of existence of paper securities on a non-documentary basis by involving professional participants in the depository system, which are entrusted with the functions of ensuring their existence in the depository system and functioning as a full-fledged financial instrument. Proposed the following definition of the term «dematerialization» in relations in the stock market: dematerialization of securities is the process of changing the objective form of the implementation of property rights, certified by securities, from separate paper repositories to mass registers, conducted by professional subjects of the stock market and perform the same function of certification of property rights for the corresponding goods.

The process of dematerialization of securities has changed the form of the repository of property rights incorporated in them. Non-documentary securities have become a new «step» in the process of evolution of trade relations from real commodity exchanges – to the objectification of property benefits in financial instruments, which are presented as accounts on property rights of securities in the information space.

Key words: *non-documentary securities, dematerialization, transfer of securities from a documentary form of existence to a non-documentary form*